

YORUM

Adnan NAS
adnan.nas@tr.pwc.com

Büyüme ve Rekabet İçin Reform

İster firma ölçeğinde, ister sektör ya da ulusal ekonomi ölçeğinde öne çıkmanın, rekabette kazanmanın yolunun kritik performans alanlarının birinde başkalarından açık bir şekilde farklı ve üstün olmaktan geçtiği bu işe kafa yoranlarca genellikle kabul edilir. Baktığımız açığa göre böyle bir kıyaslamaya esas olabilecek birkaç düzine faktör bulunabilir ama bunların tümünü üç temel kategori altında toplamak mümkündür: İnsan ve sermaye kaynakları, teknoloji ve yönetim.

Rekabet gücümüz neden yetersiz?

Bizim onlarca yıldır inişli çıkışlı bir seyir izleyen, fakat genellikle dönüp dolaşıp aynı noktadan başlamamızı gerektiren gelişme ve refah serüvenimizde sorunlarımızın çoğunu kalıcı olarak geride bırakıp bir üst düzleme yükselemeyişimizde anlamlı bir açıklama tarzı da burada bulunabilir. Yukarıdaki alanların hiçbirisinde dünya çapında bir performansı hedeflemeyişimizin, hatta bazı faktörler yönünden var olan potansiyelimizi dahi stratejik bir plan içinde değerlendiremeyişimizin, muhtemeldir ki, toplumsal gerilim ve huzursuzluk anaforundan bir türlü çıkamayışımızda önemli bir rolü vardır.

Son krize pek çok ülkeden şanslı bir durumda girmemize rağmen şimdi en fazla küçülme beklenen ekonomiler arasında oluşumuzun da, sanıldığı ve yazılıp çizildiği gibi günlük politika kararları ile değil, daha çok bu derin zaafımız ile ilgisi olabileceğini, politika hatalarının ancak bu durumu biraz daha kötüleştireceğini hatırlatmakta yarar görüyoruz.

Gerçekten Türkiye, teknolojiye göreceli üstünlük sağlayabileceği stratejik arayışlara odaklanmamış, araştırma geliştirme harcamalarına ciddi kaynak ayırmayı öncelikler arasına alamamıştır. Son yıllarda artan bilinç ve çıkarılan yasa da, dünyadaki öncü ülke örnekleri düzeyinden geri hedeflere yönelmesi bir yana, henüz uygulama performansı açısından anlamlı veriler üretebilmiş değildir. Aynı şekilde en önemli potansiyelimiz olan genç iş gücünü eğitmede ve üretime yönlendirmede de ne stratejik bir planımız, ne

de buna uygun bir çalışma ve vergi mevzuatımız olduğunu söyleyemiyoruz. Krizin yeni hissetmeye başladığımız güçlü etkileri, rekor bir işsizlik patlamasının uğursuz sinyallerini verirken hala istihdam maliyetini düşürebilecek kamu maliyesi imkanları yaratabilecek güce erişemedik. Yönetim konusunda da, defalarca irdelediğimiz kurumsal altyapı ve saydamlık noksanlarımız nedeniyle, görece üstünlük sağlayamadığımız malum.

Küçülme ve işsizlik

Aslında, rekabet gücümüzün tıkanıp kalmasına yol açan bu sorunlara, 2002-2007 döneminin güneşli günlerinde geçtiğimiz yıllarda daha fazla odaklanabilmiş olsaydık bugün işimiz daha kolaylaşacaktı. Nitekim 2001 krizinden sonra kararlı davranabildiğimiz için bankacılık sistemimizi güçlendirmeyi başardık. Aynı şeyi, konjonktür bizi zorlamadığı için reel ekonomiyi yaygınlaştıramadık. Çünkü biz reformları stratejik planlama çerçevesinde değil, mecbur kalınca yapıyoruz. Oysa reel kesimde de kendi inisiyatifimizle yapısal bir dönüşüm sağlayabilseydik, bugünkü krizin tahribatını çok daha düşük bir düzeyde tutabilecektik. Yani 2009 yılı için hükümetin yüzde 3.6, Tüsiad'ın yüzde 4.1, IMF'nin de son açıkladığı yüzde 5.1 küçülme beklentileri çok daha düşük, sözgelışı sıfır civarında olabilecekti; 2010 için de IMF'nin yüzde 1.5 büyüme tahmininin çok daha fazlasını hedefleyebilecektik.

Stratejiksikliğinde örtülü toplumsal tercihlerimizin de rolü olmalı. Sözgelışı kayıtdışılık birçoklarıncı rekabet gücünün ve üretim düzeyinin gizli bir desteği olarak görülüyor. Bunun büyüme ve yatırım güvenliği açısından ne kadar yanlış olduğu bir yana, durumun doğru resmini çekmemizi önleyen sonuçları da var. Resmi rakamlarla bile rekor düzeylere varan ve bizi dünya da ilk üçe sokan işsizlikte gerçek durumun daha kötü olması muhtemel. Çünkü önemli sektörlerimiz içinde kayıtdışının yüzde 60-70 düzeylerinde olduğu bazılarında, kayıtdışı işten çıkarmalarının kayıtlı olanların çok daha üstünde olduğu söyleniyor. Yani yüzde 15.5 olan resmi işsizlik rakamının

yüzde 20'lerin üstünde olması, yani beş ve hatta dört kişiden birinin işsiz olması ihtimali var. Bu da aktif işgücü potansiyelimizin yanına, bu işgücüne iş bulamamakta dünya liderliğimizi ekler. Vurgulamak istediğimiz şu: Reformlar için banka iflaslarını beklemek şart değil, reel kesimde durum bizim standartlarımızda bile acil müdahale gerektiriyor.

Reformlar ve teşvik sistemi

Kaldı ki mevcut yapımızda büyüme ümitlerimiz azalıyor. Hem bağımlı olduğumuz dış kaynağı sağlayan, hem de ihracatımızın alıcısı olan batı ülkeleri bu yıl rekor küçülmeler yaşayacak. Yani hem ihracatta, hem dış yatırım ve finansman çekmekte zorlanacağız. Artık IMF anlaşması da yetmez. Bu nedenle bir yandan rekabet gücünü arttırmamız, bir yandan istikrarlı ve riski düşük bir yatırım ortamı sağlamamız hayati bir ihtiyaç haline gelmiş bulunuyor.

Üstelik hala avantajlarımız da var. Batı ülkelerinden farklı olarak iç pazarımız doymuş değil, yani kamu harcamaları ve genişletici maliye politikalarıyla iç talebi arttırarak büyüebiliriz; ayrıca her şeye rağmen batıda var olan tasarruf fazlasını daha fazla güven ve fırsat sağlayarak çekebiliriz.

Bu bağlamda 2005'ten bu yana yavaşlayan reform çabasını tez elden hızlandırmamız, istihdam ve büyümeyi destekleyecek kaynak bulmak için de stratejik olarak doğru politikaları geciktirmeden hayata geçirmemiz gerek. İlk adımlardan biri, uzun süredir gündemde bulunan yeni teşvik sisteminin tamamlanması olmalı. Ancak sistemde, sonuçlandığı söylenen sanayi envanteri verileri de dikkate alınarak doğru stratejik tercihlerin yapılması, bu arada katma değer, istihdam ve döviz hasılatı katkısı yüksek turizm, hizmetler ve enerji sektörlerinin de unutulmaması önemli.

Sorunları ertelemek geçmişte işimize yaramadı, bu zorlu koşullarda hiç yaramaz...